

SLOVNÍK ČESKÝCH FILOSOFŮ

Jiří Gabriel a kol., Slovník českých filosofů. Masarykova universita, Brno 1998, 697 stran, cena neudána.

Slovník českých filosofů vydala Masarykova universita, vedoucí redaktor Jiří Gabriel, redakční kruh Josef Korb, Helena Pavlincová a Jan Zouhar. Kniha vychází s podporou Grantové agentury České republiky a Masarykovy university. Hned za titulním listem najde čtenář dedikaci: Věnováno památce Lubomíra Nového. Pak jsou tu autoři hesel a jejich zkratky, jimiž svá hesla signovali. Velká většina hesel žijících osob jsou ovšem autobiografie; to značí zkratky, a' pod heslem.

V krátkém úvodu, podepsaném ‚Redakce‘, se čtenář doví, že titul slovníku neodpovídá přesně jeho obsahu. Je tu totiž i řada cizích filosofů, kteří však měli nějaký vztah k naší zemi, a dále jsou tu portréty nejen filosofů – specialistů, ale i filosofujících vědců, teologů, umělců a vůbec myslitelů, kteří mají význam pro náš kulturní život.

Hesla, většinou přibližně jednostránková, u významných osob ovšem delší, mají v zásadě stejnou podobu: Po životopisných údajích jsou informace o díle. Závěr tvoří bibliografie, většinou ve výběru, a odkazy na literaturu.

Autorská hesla, převažující u živých osob, mají výhodu, že přinášejí spolehlivá biografická data, někdy ovšem i dosti osobně pojatý profil: Dovídáme se spíše, za koho se dotyčný považuje, než kým vskutku je. Přesto mám za to, že editoři se pro tento postup rozhodli právem. Čtenář má možnost snadno zjistit, jde-li o autoportrét, který pochopitelně může být poněkud subjektivní, nebo o stať z pera redaktorů nebo

spolupracovníků slovníku. Výsledkem je, alespoň z literárního hlediska, příjemná pestrost, která ukazuje, že se splnilo přání redaktorů ‚připravit slovník nejen jako zásobárnu informací, ale i jako knížku ke čtení‘. Hesla jsou dobře a přehledně tříděna, celá kniha má velmi účelnou grafickou úpravu. U většiny hesel, kde to bylo jen trochu možné, je u portrétu literárního i portrét skutečný, tj. obrázek dotyčného, většinou fotografie, jen u osob ze vzdálenější minulosti obrázek schází nebo je napražen tradičním uměleckým portrétem (např. U Komenského). Je trochu škoda, že někteří zřejmě svůj obrázek nedodali, a to i z řad nejmladších. Tvář přece jen také vypovídá.

Ještě před vlastním jádrem slovníku, tedy před portréty, je jednostránkový seznam užitých zkratek a na dvou stránkách základní literatura. Portréty osob zabírají str. 11 až 663. Po nich jsou ‚Dodatky‘: Především krátká stať o ‚Cercle philosophique de Prague‘, seznam filosofických časopisů včetně obrázků jejich obálek a údajů o rázu časopisu, jak dlouho vycházel a kdo jej redigoval. Jsou tu dále i základní informace o mezinárodních filosofických kongresech v ČR a o spolku ‚Jednota filosofická‘, a konečně stručná stať o výuce filosofie na školách, rozumí se především vysokých. Konečně jako poslední část ‚Dodatků‘ je tu rejstřík jmen filosofů, a to jak těch, kteří mají samostatné heslo, tak i těch, kteří jsou jen zmíněni. Šíři výběru nám nejlépe ukáže to, když zmírníme hesla učitelů Husovy, Komen-

ského a Evangelické teologické fakulty. Najdou se zde tato jména: Balabán, Bartoš, Bednář, Brož, Dobiáš, Hejdánek, Heller, Hrejsa, Hromádka, Jeschke, Linhart, Lochman, Molnár, Pokorný, Rejchrtová, Říčan, Segert, Smolík, Souček, Trojan, Žilka. Tedy většina.

Vydavatelé slovníku zaslouží velký dík, jejich dílo vyplnilo dosti bolestnou mezeru. Důležité údaje, které bychom těžko sháněli, jsou tu dobře dostupné a pohromadě v jediné knize. Budeme

po ní sahat často. Možná, že někdo si zasteskne, že tam zrovna nenašel toho, koho právě potřebuje či koho si oblíbil. Výběr však je obdivuhodně široký a redaktoři zaslouží dík za vytrvalost a trpělivost, se kterou to vše vymámili z liknavých „autoportrétistů“, doplnili vlastními statěmi, psanými na základě mnohdy těžko dostupného materiálu, a ještě navíc uspořádali do jednoho přehledného díla.

Jan Heller

MANŽELSTVÍ MEZI STVOŘENÍM A VYKOUPENÍM

Walter Kasper, *Teologie křesťanského manželství*. CDK, Brno 1997, 90 stran.

Po odborné studii docenta J. Dolisty (recenze TREF I/1996) přichází nyní na náš trh studie o manželství populárněji zaměřená, byť o generaci starší (německé vydání 1981), z pera uznávaného německého katolického teologa. Reflektuje v ní situaci po Druhém vatikánském koncilu, který přinesl velkou změnu v pohledu na manželství, ale očekávání, že se tato změna promítne do odpovídajících změn v církevní praxi (především otázky kontroly porodnosti a nerozlučitelnosti manželství) byla trpce zklamána: „...v žádné jiné oblasti není tak hluboký rozpor mezi oficiální naukou církve a živým přesvědčením mnoha věřících“, konstatuje autor (s. 5).

Ve čtyřech stručných kapitolách je nám podán pohled na manželství z hlediska jeho lidských hodnot, jeho hodnoty svátostné, jeho jednoty a nerozlučitelnosti a konečně konkrétních podob a problémů křesťanského manželství v moderní společnosti.

Tradiční církevní učení o manželství, formulované již Augustinem a rozvinuté

Tomášem Akvinským, mluví o třech základních hodnotách manželství: potomstvo, vzájemná láska a věrnost, svátostná povaha. Až donedávna byl kladen hlavní důraz na přirozenost a s ní na první hodnotu – potomstvo. Manželství se v tomto pohledu jeví jako instituce k plození dětí. Teprve v posledních desetiletích se důraz přesunul na vzájemnost, což vidí Kasper jako jediné přijatelné východisko: „*východním bodem křesťanského uvažování o manželství by dnes měla být vzájemná láska a věrnost*“ (s. 16).

Tam, kde autor mluví o svátostné povaze manželství, narazí na základní rozdíl v protestantském a katolickém pojetí manželství. Je-li pro katolíky křesťanské manželství místem, kde se stýká řád stvoření a vykoupení, takže patří současně do obou těchto řádů, protestantské pojetí je vnímá výlučně v řádu stvoření. Kasper formuluje rozpor v celé teologické šíři: „*Nejde tu o izolovanou věroučnou záležitost, nýbrž o zásadní problém vztahu řádu stvoření*